

Maggie Doyne

met Shannon Lee Miller

TUSSEN DE HIMALAYA EN DE HEMEL

Van jonge backpacker
naar moeder van vijftig Nepalese kinderen

Met een voorwoord van
Floortje Dessing

Spectrum

Inhoudsopgave

Oorspronkelijke titel: *Between the Mountain and the Sky*
Oorspronkelijke uitgave: Published by Harper Horizon, an imprint of
HarperCollins Focus LLC
Vertaling: De vertaalzusjes
Omslagontwerp: Pinta Grafische Producties
Opmaak: Elgraphic

ISBN 978 90 00 38373 3
ISBN 978 90 00 38454 9 (e-book)
NUR 320,450

© 2022 Maggie Doyne
© 2022 Nederlandstalige uitgave: Uitgeverij Unieboek Het Spectrum bv,
Amsterdam
Eerste druk, 2022

Spectrum maakt deel uit van Uitgeverij Unieboek Het Spectrum bv,
Postbus 23202
1100 DS Amsterdam

www.spectrumboeken.nl
 Spectrum Lifestyle Boeken
 spectrumboeken

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Beste lezer	6
Voorwoord Floortje Dessing	9
Proloog: Zonsopkomst	13
1. Het meisje dat stenen brak	19
2. Baksteen voor baksteen	33
3. In een oogwenk	47
4. Thuiskomst	61
5. Maanster	76
6. Vliegers in de lucht	93
7. Zussen	106
8. Kleine vleugel	117
9. Boksi	125
10. Het kleinste bloemknopje	139
11. Wit licht	155
12. Dode planten	168
13. Iets moedigs	182
14. Liefdesbrieven	194
15. Het nieuwe land	206
16. Een lange schaduw	218
17. Ruby Sunshine	237
18. Lieve kinderen	249
Epiloog: Satsung	261
Dankwoord	267
Over BlinkNow	273
Tijdelijk BlinkNow	279
Over de auteurs	285

Beste lezer,

Bedankt dat je jouw verhaal even aan de kant wilt zetten om in dat van mij te duiken. Het lijkt misschien een klein gebaar, maar jouw steun, nieuwsgierigheid en liefde betekenen meer dan je je kunt voorstellen.

In het begin in Kopila Valley, nog voor betrouwbare wifi en zelfs elektriciteit, waren boeken mijn grootste troost, mijn beste vrienden en diepste connectie met de rest van de wereld. Als je troost of hoop vindt in deze pagina's, als je ook maar een glimp opvangt van jezelf of je gezin, dan beschouw ik dit allereerste boek van me als een overweldigend succes.

De afgelopen twaalf jaar heb ik deel uitgemaakt van een team dat een groep fantastische kinderen opvoedt in het Kopila Valley Children's Home in Surkhet, Nepal. Er zijn zoveel verhalen te vertellen over deze mooie plek en de nog mooiere mensen daar, maar mijn verhaal is het enige verhaal dat van mij is en het enige verhaal waarvoor ik bevoegd ben om het te vertellen. Het is mijn allergrootste hoop dat onze kinderen en de rest van ons team er op een dag voor zullen kiezen om hun levensverhalen met je te delen, maar als ze dat doen, doen ze dat op hun eigen moment en op hun eigen manier. Je zult ze alsnog leren kennen in dit boek en stapelgek op ze worden.

Een ander verhaal waarvoor ik mezelf niet bevoegd vind om het te vertellen is dat van internationale ontwikkelingshulp: een complex, ethisch uitdagend en snel veranderend veld. Ik zie het

als een eer dat ik daar op de een of andere manier in ben beland. Ik wil deze wereld dolgraag verbeteren en ik vind het heel fijn om mijn ervaring te delen, maar het is maar één enkele ervaring. Dit is geen handboek met praktische stappen. Ik heb veel fouten gemaakt en heb nog veel te leren.

Tussen de Himalaya en de hemel beslaat de meer dan tien jaar waarin ik naar Nepal ben verhuisd, een huis heb gebouwd, vierenvijftig kinderen heb opgevoed en de wildste liefde heb meegemaakt die ik me ooit kon voorstellen. Het moederschap heeft mijn geheugen flink aangetast en ik onthoud lang niet alles. Ik moest het echt hebben van blogposts, dagboeken en de (veel betrouwbaardere) herinneringen van de mensen die naast mij hebben gestaan. Ik heb de gesprekken zo goed mogelijk gereconstrueerd en mijn uiterste best gedaan om het waarheidsgehalte en de betekenis ervan in stand te houden. Sommige namen en details waarmee mensen kunnen worden geïdentificeerd zijn aangepast om mensen te beschermen die mijns inziens niet zitten te wachten op een gastrol in een autobiografie.

Dank je, dank je, dank je dat je hier bent.

Alle liefs,
Maggie

1

HET MEISJE DAT STENEN BRAK

Lieve B,

Je gaat bijna onopgemerkt voorbij, maar ik zie je.

– M

De rivier in Surkhet houdt de Nepalese tijd aan. Hij stroomt langzaam uit de bergen in de Karnali-zone van het middenwesten van Nepal en komt dan stilletjes en uitgeput, als een heel klein stroompje, aan in het midden van de stad. Kruijpend voorbij de karretjes en groentekraampjes, de schoenmaker en de heilige koeien, droogt het water volledig op en laat het alleen nog zijn bagage van slijk en afval achter in een grauwe bedding. Rivieren zijn heilig in dit deel van de wereld. Je baadt erin en vereert ze, of je nu in een fris en helder bergbeekje staat of door de modder moet ploegen. Veel van de mensen die ik hier heb ontmoet zeggen dat je naar de rivier gaat als je sterft. Maar in de rivier komt Hima tot leven.

Als ik haar voor het eerst zie, is ze een oranje waas: een sinaasappelkleurig dotje dat in de modder zit. Ze komt uit de rivier lopen, veegt de felgekleurde pofmouwen van wat ooit een feestjurk moet zijn geweest schoon en gaat aan het werk.

Ze kan niet ouder zijn dan vijf, schat ik, terwijl ik aan de rivieroever sta.

Ik kijk hoe ze tussen stukken plastic en blokken beton loopt en een steen zo groot als een voetbal pakt. Met moeite waggelt ze terug naar haar stapel grind, kreunend als een groeewerker. Ze gaat met gekruiste benen zitten en slaat keer op keer op de steen. De frons op haar gezicht is zo intens, dat haar wenkbrauwen elkaar bijna aanraken.

Waar ik ook naartoe ga, ik eindig altijd op plekken zoals deze: steegjes, buitengebieden, vuilnisbelten. De achterbuurten waar dingen en mensen die niemand wil hebben worden weggemoffeld. Tijdens mijn tussenjaar heb ik door de South Pacific gereisd en in India gewoond, maar toch voel ik een mengeling van verdriet, angst en schaamte als ik deze verborgen, weggestopte plekken zie. Op sommige van die plekken worden kleine kinderen aan het werk gezet. Ze zijn kruiers, arbeiders op bouwplaatsen of in de landbouw, bedienden. Het is onthutsend om ze aan het werk te zien, zeker als ze dat met een glimlach op hun gezicht doen. Het meisje gaat staan, schudt het grind van haar rok en zoekt een nieuw stuk schalie.

Vorbij het gebied dat ze voor zichzelf heeft veroverd in het ravijn, zie ik anderen. Voor zover ik kan zien zijn het allemaal vrouwen en kinderen. Sommigen zien er mager uit. Anderen glimlachen, glanzend van het zweet met hun rode tilak en prachtig gekleurde, met patronen versierde *deutis*. Ze zien er bijna allemaal moe uit: uitgeput en bedolven onder het stof van het rivierbed. Ze lopen heen en weer, op zoek naar stenen waar ze grind van maken dat ze kunnen verkopen aan projectontwikkelaars en aannemers van wegenbouwprojecten. Na een burgeroorlog van grofweg tien jaar begint het geld in Nepal weer een beetje te stromen en mensen starten met het bouwen van huizen, zeker in deze kleine handelspost. In 2006 begint een nietsvermoedend Surkhet, met zijn wankel mangokraampjes en loslopende vee, te groeien. Velden waar ooit rijst op groeide wor-

den verkocht per *katta*, kavels van ruim 300 vierkante meter, en getransformeerd in vierkante huizen van modder, tin en bakstenen.

Hoewel Surkhet nooit volledig is geïnfilteerd door de Maoïsten of de regering, zie je toch geruisloze, bijna beleefde overblijfselen van strijd. De vallei wordt omringd door controlepunten met gewapende soldaten. Ze joggen 's ochtends met lange, symmetrische stappen tijdens hun patrouilles door de straten. Ondanks deze herinneringen aan oorlog is het haast idyllisch: een paradijs in een van de armste regio's in een van de armste landen ter wereld. In het centrum hangen kinderen aan het standbeeld van de geliefde koning Birendra alsof hij Mickey Mouse is, ook al vind ik hem er meer uitzien als Jack Nicholson. En een bakkerij die recht uit *Belle en het beest* lijkt te komen etaleert perfecte maanvormige samosa's en *pao roti*. Er zijn meer gebakjes dan kogelgaten. De resten van graffiti met een hamer en een zeis erop zijn versleten en bijna weggewassen door de moessonregen. De Himalaya-districten net ten noorden van hier liggen nog in puin.

De kortste route terug naar mijn hostel loopt recht door de rivier dus wandel ik voorzichtig naar beneden. Stukken droge, door de zon gebleekte aarde verschuiven onder mijn voeten en veranderen plotseling in modder in het bassin. De peperachtige geur van chai die me hierheen is gevolgd vanuit de theewinkel weigert nog verder te reizen. Kardemom en kruidnagel zetten de hakken in het zand en de geuren van menselijke uitwerpselen en zweterige geiten nemen het over. Ik adem door mijn mond en negeer het onheilspellende slurpende geluid dat vanonder mijn laarzen vandaan komt, net als het natte gevoel dat mijn tenen kietelt. Ik probeer niet op te vallen en schaam me een beetje, zoals altijd, omdat ik gelukkig en doorvoed ben. Ondertussen snelt het leven in de rivier verder, uitgehongerd.

Een baby op de rug van een ouder kind begint te krijsen. In Nepal zou het meisje, dat zo te zien ongeveer veertien jaar oud is, zowel zijn zus als zijn moeder kunnen zijn. Een andere baby doet mee en steekt zijn vuist, niet groter dan een abrikoos, in de lucht. En dan nog eentje. Er ontstaat direct een baby-vakbond die spontaan besloten heeft om te gaan staken. Verzorgeren beginnen de wandeling naar het blok met vervallen huisjes die gemaakt zijn van oude rijstzakken en golfplaten.

Mijn vriendinnetje in haar oranje jurk kijkt op van haar gehamer. Haar ogen, vol goud en slaapgebrek, kijken recht in de mijne. Na al dat gereis kan ik geen stap meer zetten.

Wat moet ik nou doen? Op dit moment, in dit leven? Wat moeten wij, als grote familie van mensen, eigenlijk doen en wie moeten we zijn?

Ze laat haar hamer vallen en ik kijk haar aan alsof zij alle antwoorden weet. Ze kijkt me aan alsof zij het antwoord is.

‘Namasté, didi,’ schreeuwt ze, terwijl ze enthousiast met haar leerachtige poppenhandje naar me zwaait. Een enorme zonnige glimlach ontploft haast tussen haar wangetjes.

Hallo, grote zus. Mijn Nepalees is niet geweldig, maar deze uitdrukking ken ik. Iedereen is hier iedereen didi.

Ik staar naar haar. Ze staart terug.

‘Namasté,’ zeg ik terug.

Het aantal inwoners van het universum loopt terug tot er nog maar twee mensen over zijn: een tiener uit Jersey die haar jeugd stuitend doorbracht op een enorme trampoline in de achtertuin en die haar best deed om goede cijfers te halen en een dalit, een ‘onaanraakbare’, die nog nooit een school of een toilet heeft gezien. Daar is ze dan, terwijl ze zonder schoenen door het afval zoekt en grijnst alsof ze een grappig tekenfilmfiguurtje is. Ze is ’s werelds verschrikkelijkste mislukking en tegelijkertijd zijn oneindige belofte: vastgemaakt met een dun, oranje lintje. Ik voel hoe vanbinnen alles begint te verschuiven.

Ik loop door. Ik weet zeker dat ik haar weer zal zien. Ik steek de rivier over en laat haar perfecte, vogelachtige stemmetje nagalmen in mijn hoofd. *Namasté, didi.*

In een ander leven had ze mijn zusje kunnen zijn.

In een ander leven had ik haar kunnen zijn.

Ik heb niet altijd de grote vragen gesteld over de mensheid of geprobeerd te begrijpen waarom sommige mensen zo veel hadden en anderen zo weinig. Of waarom het merendeel van de mensen die ik ontmoette die zoveel hadden allemaal wit en knap waren. Als je zo opgroeit, weet je niet dat je daar vraagtekens bij kunt zetten. Ik heb altijd gehouden van mijn thuis: een blauwe splitlevelwoning in New Jersey met twee zussen, progressieve, nuchtere ouders en een trampoline die groter is dan de modderhutjes waar mensen in Nepal in slapen. Ik was dankbaar voor alles wat ik had, maar je kunt het ook alleen maar vergelijken met wat je om je heen ziet.

Toen ik groter werd, werden de vragen ook groter. School was een fijne afleiding met wiskunde en jongens en voetbal, maar ik vond er nooit de antwoorden die ik zocht. In 2005 ging ik aan de ontbijttafel zitten en vertelde ik mijn ouders dat ik niet meteen zou gaan studeren. Ik wilde eerst het een en ander uitzoeken. Ik zou een tussenjaar nemen. Ik wilde me nuttig maken en proberen te begrijpen wat het betekent om een goed mens te zijn. Mijn ouders zijn in hart en nieren vrije avonturiers, dus ze leken het absoluut niet erg te vinden.

Mijn eerste semester was met een groep andere jongeren tussen de zeventien en de eenentwintig en draaide om reizen, je onderdompelen in andere culturen, op experimentele wijze leren en levensvaardigheden opdoen buiten de vier muren van een klaslokaal. Hoewel het nog steeds een groep jonge volwassenen was met veel privileges die eruitzagen zoals ik, gaf het me wel een

idee van hoe de wereld verder nog kon zijn. We brachten een maand door onder palmladeren zo groot als kano's om een zee-dijk te bouwen in de Zuidelijke Stille Oceaan. Toen gingen we naar een stilteretraite in een boeddhistisch klooster waar we de kracht van meditatie leerden van nonnen en monniken. Tijdens de introductie vroegen ze ons om het toiletdeksel elke keer weer omlaag te doen zodat insecten er niet in zouden vallen en zouden verdrinken. We gingen naar een boerderij waar we biologisch voedsel leerden verbouwen, wat voor mij vooral betekende dat ik kippenpoep op moest ruimen en naar de honderden meters lange velden werd gestuurd om *manuka* te snoeien: een invasieve, duivelse plant. We volgden een cursus survivals in Nieuw-Zeeland. In Australië verkenden we de outback en werden we levend opgegeten door de bosvliegen. Ik nam een navelpiercing en leerde surfen.

Mijn vriendin Hannah, die ik tijdens het eerste semester had leren kennen, overtuigde me ervan dat we onze laatste paar maanden samen naar India 'moesten' gaan, voordat we aan de universiteit zouden beginnen en weer terug zouden keren naar de levens die onze knusse, kleinburgerlijke steden voor ons in petto hadden. En omdat het gewoon 'moest', deden we het. We werkten op scholen en kindertehuizen en -centra aan de oevers van de Ganges.

Er waren veel kinderen in Ramana's Garden: vluchtelingen uit Nepal, jonge meisjes en jongens die waren verhandeld, mishandeld en waren achtergelaten. Kinderen van de oorlog. Het was daar anders dan in het klooster, de boerderij of de rimboe. Ik leerde er zoveel elke dag en was onder de indruk van de kinderen, de tegels in het huis, de bodhiboom. Het leven binnen de poorten van Ramana's was gevuld met gelach: er werd gezongen en er heerste een vrolijkheid die wars was van elke zorg waaruit ze was ontstaan. Ik knikkerde in de binnentuin met de jongens en liet de meisjes keer op keer hun gezichten zien met de Canon

PowerShot die mijn ouders voor mijn slagen hadden gekocht. Met elk giecheltje en elke gekke bek en elke met plas doordrenkte broek kwamen de antwoorden op de grote vragen langzaam dichterbij.

Moet ik misschien lerares worden?

Moet ik terug naar New Jersey en gaan studeren?

We zouden eigenlijk een paar maanden blijven. Maar Hannah ging terug naar de Verenigde Staten om te gaan studeren aan de Cornell-universiteit en ik besloot nog een jaar te blijven. Ik had het gevoel dat ik nog meer moest leren. Prabha, de directrice van Ramana's, zag iets in mij. Ze nam me onder haar hoede en leerde me alles wat ze wist. Ze gaf me de ene na de andere verantwoordelijkheid. Ik leerde het meeste van de mensen die daar werkten. Zo was er een aardige man genaamd Tope die de dagelijkse logistiek van het leven op het terrein en de verschillende liefdadigheidsprogramma's regelde. Hij was altijd behulpzaam, leek altijd de antwoorden te hebben op de vragen en problemen van anderen en werkte hard terwijl hij floot en glimlachte en keihard Nepalese muziek draaide in zijn oude blauwe jeep, die hij 'de zigeuner' noemde. Tope en zijn vrouw Kusum waren zelf Nepalese vluchtelingen. Ze zorgden voor de kinderen, kookten maaltijden, reden met ze naar de dokter voor controleafspraken en legden ze in bed alsof dat het belangrijkste, heiligste werk ter wereld was.

Hoe langer ik daar bleef, hoe zekerder ik wist dat ze gelijk hadden.

Ik heb Sunita ontmoet bij Ramana's. In tegenstelling tot mij wist Sunita precies wat ze wilde met haar leven: ze wilde een opleiding doen om arts te worden. Haar grote levensvraag was waar ze vandaan kwam. Het was al acht jaar geleden dat Sunita was teruggekeerd naar haar land en haar dorp en naarmate haar herin-

neringen begonnen te vervagen, kreeg ze steeds meer vragen. Ze is het nichtje van Tope. We werden goede vriendinnen en besloten om naar Nepal te gaan om haar dorp te vinden.

Weken later verblijven we samen in het Namaste Nepal, het meest luxueuze, toeristische hotel dat we konden vinden in Surkhet. Het haalt het niet bij het comfort van een Four Seasons-hotel, maar het heeft heet water, dekens en een restaurant dat wolkvormige dumplings genaamd *momos* serveert, gevuld met vlees dat volgens Sunita geitenvlees is.

‘Maggie!’ Ze schreeuwt mijn naam haast. Ik ram de deur open en gooi haar bijna omver. Ze mompelt iets wat ongetwijfeld vunzige, Nepalese scheldwoorden zijn.

‘Ik heb iemand ontmoet!’ schreeuw ik terug.

Sunita is zestien, slechts twee jaar jonger dan ik, maar ze is sterker en wijzer. Als je op je zesde gedwongen je dorp en je familie moet achterlaten, word je snel volwassen. Voordat we in Surkhet aankwamen hebben we weken door de Himalaya getrokken om naar Oda te gaan: het dorpje dat ze op haar achtste is ontvlucht om aan de oorlog te ontsnappen. Ze is bij Tope en Kusum gaan wonen in India zodat ze naar school zou kunnen, de ultieme luxe voor een Nepalees dorpsmeisje. Toen ik haar leerde kennen, vertelde ze me dat de herinneringen aan het dorpje waar ze vandaan kwam begonnen te vervagen. Ik beloofde haar dat zodra de regering een wapenstilstand had gesloten met de Maoïsten en alles veilig was, ik met haar mee zou gaan: iets wat ik best heldhaftig vond van mezelf. Een paar maanden later had Sunita schoolvakantie en begonnen we onze reis naar haar dorp te plannen. Toen ik ermee akkoord ging om samen naar Nepal te gaan, had ik geen idee wat me allemaal te wachten stond.

We beklommen dagenlang de Himalaya, over de snikhete top van Maha Bua en weer naar beneden waar we, bijna per ongeluk, in haar dorpje Oda belandden. Het verscheen achter felle, glazi-

ge zonnestrallen, net toen ik zwoor dat ik geen stap meer zou kunnen verzetten. Het kwam uit de berg zetten als een enorme, groene trap met akkers vol boekweit, sjofele hutjes met gras en bergschapen. Zo ontzettend veel schapen.

We verbleven er wekenlang. We werkten in de velden, haalden water bij de bron en bedekten de zijkanten van de gebouwen met klei en bizonpoep. Sunita’s familieleden waren bijna allemaal vertrokken en de hut van haar familie was vernietigd: omgebouwd tot een of ander maoïstisch clubhuis en later weer vernietigd. Het leek haar niet uit te maken. Oda was nog steeds haar thuis en deze mensen waren nog steeds haar familie: sommigen vanwege bloedbanden, anderen gewoon omdat ze bestonden. Het was logisch. Alles was logisch. Een vrouw verzorgde de koeien, een andere molk ze. Iemand maakte chapati van koren of boekweit: balletjes deeg die plat worden geslagen met een houten deegroller en vervolgens boven het vuur worden verwarmd. We aten ze allemaal samen met de rijst en koren die nog waren bewaard van het droge seizoen. De banden tussen ons waren zo zichtbaar en onwrikbaar als de bergen achter ons.

Toen het tijd was om te vertrekken waren onze lichamen vermagerd en was onze huid zo donker en ruw als die van een dier. De tantes van het dorp huilden en lieten ons beloven dat we weer terug zouden komen. Sunita had veel van de antwoorden gevonden waar ze naar op zoek was geweest. Nu ik nog.

Vandaag, in een droge rivier in een stadje dat alleen als tussenstop diende, had ik een klein meisje gevonden dat me aan mezelf deed denken.

Sunita schraapt haar keel. ‘Maggie?’

Ze wordt ongeduldig en is bijna te laat voor een afspraak met familie.

‘Sunita, ik heb een meisje ontmoet in de rivier. Misschien kunnen we haar helpen. Ik heb het gevoel dat we dat moeten doen.’